

طوفانیان، مامور خریدهای نظامی شاه

۱۸ مهر ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۳۰

روز ۱۸ مهر ۱۳۴۵ ژنرال طوفانیان طی یک درخواست کتبی «به کلی سری» از سرهنگ نیمرودی وابسته نظامی سفارت اسرائیل در تهران، تقاضای خرید مقادیر زیادی جنگ افزار نظامی از اسرائیل کرد. (۱)

طوفانیان کیست؟

حسن طوفانیان در تیر ۱۲۹۲ش در تهران متولد شد. مادرش آمنه حاج شیخ علی عرب و پدرش میرزا مهدی در امامزاده یحیی تهران دکان خیاطی و پارچه فروشی داشت. اجداد طوفانیان سالها در منطقه تفرش، فراهان و آشتیان زندگی می کردند. حسن طوفانیان پس از پایان دوره ابتدائی، تحصیلات متوسطه را در مدرسه ادب و دارالفنون طی نمود و در تیر ماه ۱۳۱۲ موفق به اخذ دیپلم علمی با معدل ۷/۱۳ شد. وی در ۱۹ دی ۱۳۱۲ به خدمت ارتش درآمد و در مهر ماه ۱۳۱۵ دوره دانشکده افسری را به پایان رساند. در اول بهمن ۱۳۱۶ خلبان نظامی شناخته شد و درجات نظامی را یکی پس از دیگری دریافت نمود و در فروردین ۱۳۳۰ به درجه سرهنگی نائل آمد. پس از مدت کوتاهی راهی آمریکا شد و در شهریور ۱۳۳۱ موفق به دریافت گواهی فارغ التحصیلی رشته افسری رزمی از نیروی هوایی امریکا شد.

طوفانیان به همراه سرلشکر عبدالحسین حجازی، سرلشکر علی اشرف مطهری، سرهنگ منصور افخمی، سرهنگ نصرت الله اربابی، سرهنگ علی زند و سرهنگ فریدون جم یکی از اعضاء ثابت در کمیته نظامی پیمان بغداد بود که بعدها به «سنتو» تغییر نام یافت. وی در مهر ماه ۱۳۳۶ به درجه سرتیپی نائل آمد و در همان سال به عضویت کمیسیون دائمی سازمان دفاع غیر نظامی کشور منصوب شد. در ۱۳۴۰ آجودان کشوری شاه شد، در مهر ۱۳۴۱ به درجه سرلشکری و در فروردین ۱۳۴۵ به درجه سپهبدی نائل آمد. وی در زمان سپهبدی مسئولیت ریاست اداره چهارم ستاد بزرگ ارتشتاران را بر عهده داشت.

خدمات طوفانیان به شاه سبب دریافت نشانهای زیادی شد. نشان اول همایون در ۴ آبان ۱۳۴۷ و در پی آن مدال تاجگذاری را دریافت نمود. در ۱۱ دی ماه ۱۳۴۸ نشان درجه یک خدمت را به سینه آویخت. در ۳ آبان ۱۳۵۱ به درجه ارتشبدی نائل آمد. در شهریور ۱۳۵۲ نیز نشان درجه یک سپاس را به مجموعه نشانهای خود افزود.

طوفانیان که فرزند ارشد خانواده و دارای ۵ برادر و یک خواهر بود در مرداد ۱۳۲۰ با فاطمه شکوه الملوک ازدواج کرد. چهار پسر و دو دختر ثمره این ازدواج بود.

مهمترین سمت طوفانیان مسئول خرید اقلام نظامی بود که از سال ۱۳۴۲ آغاز و تا پیروزی انقلاب اسلامی ادامه داشت. با افزایش درآمدهای نفتی در دهه های ۴۰ و ۵۰، ایران به بزرگترین خریدار تجهیزات نظامی از انگلیس و خصوصا امریکا تبدیل شد. راجی، آخرین سفیر رژیم شاه در لندن، در خاطرات ۱۲ مرداد ۱۳۵۶ می نویسد از هویدا راجع به مسئله قطع برق سوال کردم، و او جواب

داد «وقتی فقط ۳۰٪ از درآمد کشور در دست دولت قرار دارد و ۷۰٪ بقیه را در اختیار شرکت نفت و ارتش گذارده‌اند، چطور می‌توان از دولت انتظار داشت که فقط با ۳۰٪ از درآمد کشور، همه کارها را بدون عیب و نقص انجام دهد؟».

در این دوران شاه به جای سرمایه‌گذاری در زمینه‌های زیربنایی مثل آموزش، بهداشت، نیروگاه‌های برق، سدسازی و ... دست به خریدهای کلان نظامی می‌زد. روزنامه لوموتن چاپ فرانسه در ۲۸ اردیبهشت ۱۳۵۷ نوشت: «سطح خرید اسلحه توسط ایران، خصوصاً از آمریکا به سالی ۱۰ میلیارد دلار می‌رسد. ایران بیش از نیمی از سلاحهای فروخته شده توسط آمریکا را دریافت می‌دارد. ایران بزرگترین قرارداد خریدهای نظامی که شامل ۸۰ هواپیما شکاری F-۱۴ Tomcat که برخوردار از پیشرفته‌ترین تکنولوژی هواپیماسازی می‌باشد با آمریکا منعقد ساخته است». خریدهای کلان تسلیحاتی شاه از آمریکا و انگلیس، جنجال و سر و صدای زیادی به راه انداخت، به خصوص آنکه این خریدها بالاتر از قیمت متعارف و هزینه‌های تمام شده بود. (۲)

مامور خرید اسلحه

طوفانیان در خریدهای نظامی، مورد اعتماد و محرم محمدرضا پهلوی بود و ارتباط نزدیکی با کمپانیهای تولید سلاح بخصوص در کشورهای آمریکا، انگلیس و اسرائیل داشت. فردوست دربارهٔ محمدرضا پهلوی و طوفانیان و خرید اسلحه می‌نویسد:

نمی‌دانم که طوفانیان چگونه توسط محمدرضا به عنوان مأمور تهیه سلاح انتخاب شد. ولی حدس می‌زنم که به علت طی دورهٔ نظامی در آمریکا و آشنائی زیاد با مستشاران نظامی آمریکائی در ایران، از طریق آنها به محمدرضا معرفی شد و از آن پس خریدهای گزاف اسلحهٔ ایران را ترتیب می‌داد. اما این تصور که نوع سلاح‌ها و کشور و کمپانی خریدار را طوفانیان تعیین می‌کرد، تصور صحیحی نیست. چه نوع سلاح، به چه تعداد، از کجا، همه و همه توسط محمدرضا دیکته می‌شد و طوفانیان تنها مجری خوبی بود. محمدرضا از کجا انواع سلاح‌ها را می‌شناخت؟ رویه این بود که رئیس ستاد ارتش از طریق متخصصین ستاد فرماندهان سه نیرو (زمینی، هوایی، دریائی) و بخصوص فرمانده نیروی هوایی در دوران فرماندهی ارتشبد خاتمی، فرمانده ژاندارمری، رئیس شهربانی از روی کاتالوگ‌ها و در مورد سلاح‌های سبک از روی نمونه‌های ارسالی از شرکت سازنده و همچنین شخص طوفانیان تقاضای تهیه می‌کردند و تعداد را همین مقامات به محمدرضا پیشنهاد می‌دادند. در اینجا دو موضوع مورد توجه محمدرضا بود. خود سلاح و کشور تهیه کنندهٔ آن. او اگر با نوع سلاح موافق بود و شرکت و کشور تأمین کننده جزء لیست مورد نظرش بود که آمریکائی‌ها و انگلیس‌ها دیکته می‌کردند، سفارش را تصویب می‌کرد و تهیه کننده طوفانیان بود. در مورد سلاح‌های سنگین یا وسائل جنگی، تانک‌ها و زره‌پوش‌ها و امثالهم، در مسافرت‌های محمدرضا به آمریکا و اروپای غربی نمونه‌ها و طرز کار آنها به وی نشان داده می‌شد. مثلاً یک هواپیمای شکاری را از نظر فنی و امکانات و طرزکار در عمل به او نشان می‌دادند و او نوع و تعداد را به طوفانیان اطلاع می‌داد و دستور می‌داد که تهیه شود. پس طوفانیان شخصاً سفارش دهنده اصلی نبود. سفارش دهنده، شخص محمدرضا بود و البته نظر طوفانیان هم موثر بود. شیوهٔ کار طوفانیان به نحوی بود که همه از او متشکر بودند و به وی علاقه داشتند. در دوران طولانی این مأموریت، کوچکترین نارضایتی در بین فرماندهان نظامی از طوفانیان دیده نشد. مسلم است که فروشندگان سلاح به طوفانیان حق و حساب می‌دادند. این یکی از اصول متداول جهانی در معاملات تسلیحاتی است. در معاملات بزرگ ۲ درصد و در اقلام کوچک تا ۵ درصد پرداخت می‌شود که فروشندگان بدون سؤال به حساب مسئول خرید می‌ریزند. البته طوفانیان به نحوی عمل نمی‌کرد که محمدرضا حساسیت پیدا کند. او ارقام دقیق پورسانت‌ها را به محمدرضا می‌گفت. او مقداری را به خودش می‌داد و در مورد بقیه مبلغ دستور می‌داد که به کدام شخص و به چه مبلغی پرداخت شود. این را از یک منبع موثق شنیدم که طوفانیان در مورد پورسانت چنین رویه‌ای داشت. اگر در هر معامله، محمدرضا نیم درصد به طوفانیان می‌داد، در طول سالها رقم کلانی

می‌شد. طوفانیان خود بسیار باهوش، پرحافظه، سریع‌الانتقال، فوق‌العاده مسلط به حرفه‌اش و از نظر رفتار بسیار خوش‌برخورد و شوخ‌مزاج بود. او اگر دارای این مسئولیت نمی‌شد مسلماً به ریاست ستاد ارتش می‌رسید که عالی‌ترین مقام ارتشی است. (۳)

عامل تحکیم رابطه با اسرائیل

طوفانیان از جمله شخصیت‌هایی بود که در زمینه مناسبات ایران و اسرائیل نقش‌آفرینی می‌کرد. وی به دلیل نوع مسئولیتش در رژیم پهلوی که محرم‌ترین مامور خرید اسلحه نزد شاه بود، به طور مستقیم با اسرائیلی‌ها در ارتباط بوده است. وی در سایه همین مسئولیت دیدارهای متعددی با صهیونیست‌ها داشته و بدین گونه به یکی از عمده‌ترین نقش‌آفرینان عرصه روابط ایران و اسرائیل تبدیل شده بود. نقشی که گویای جایگاه ویژه‌ی او در روابط محرمانه ایران و اسرائیل است. در این زمینه ملاقات‌های مکرر و متعدد وی با مقامات صهیونیستی که از میان یادداشت‌های خصوصی او در دفترچه‌سالنامه‌های جیبی بازمانده از وی معلوم می‌گردد، به نوبه خود بیانگر این مهم است. در برگه یکشنبه ۲۹ آبان ۱۳۴۵ آمده است: "با هواپیمای اسرائیل، حرکت به اسرائیل". طوفانیان دوشنبه ۲۴ مهر ۱۳۴۶ با ایرفرانس به تل‌آویو عزیمت می‌کند و همان روز با اسحاق رابین ملاقات می‌نماید. روز جمعه ۲۸ مهر با ژنرال عزر وایزمن دیدار می‌کند. شنبه ۲۹ به حیفا می‌آید و روز بعد به تهران باز می‌گردد. وی در برگه‌های اساسنامه ۱۳۵۱، تاریخ‌های گوناگونی از سفرها و دیدارهای خود از اسرائیل و مقامات اسرائیلی ذکر کرده است. برای نمونه‌ای از دیدارهای طوفانیان از اسرائیل و رفت و آمد مقامات ارتش ایران بین تهران و اسرائیل، می‌توان به دیدار تیر ماه ۱۳۵۷ ش اشاره کرد (۴) پیوندهای نهان و آشکار طوفانیان با عناصر رژیم اسرائیل تا آستانه پیروزی انقلاب اسلامی برقرار بود. (۵) این پیوندها در رسته‌های مختلف بوده؛ اما همکاری وی با اسرائیل بیشتر در زمینه مسائل دفاعی و نظامی انجام پذیرفته است. از این رو، از مجموع آنچه بیان شد می‌توان به ارتباط نزدیک و پراهمیت طوفانیان، با عوامل اسرائیلی پی برد؛ ارتباطی که سال‌ها پیش برقرار شده بود و تا واپسین روزهای حاکمیت نظام پهلوی ادامه داشت (۶)

پس از پیروزی انقلاب

با پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷، طوفانیان به مدت نزدیک به ۷ ماه به صورت پنهانی زندگی کرد و در این مدت مخفیگاه خود را بارها به خاطر ترس از دستگیری تغییر داد. وی در ۱۷ شهریور ۱۳۵۸ با تغییر قیافه به طور زمینی از مرزهای غربی کشور به ترکیه و از آنجا به اروپا و سپس آمریکا فرار کرد و در واشنگتن زندگی مرفهی برای خود ساخت. طوفانیان در اواخر عمر به سرطان مئانه مبتلا شد و در سال ۱۳۷۷ درگذشت. (۷)

پی نوشت :

۱. سقوط، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ج ۱، صص ۴۴۹ و ۴۹۱.

۲. حسن طوفانیان، خاطرات ارتشبد سابق حسن طوفانیان. به کوشش ضیاء صدقی، تهران، زیبا، ۱۳۸۱، صص ۱۳ و ۲۰-۱۹.

صفاءالدین تبرائیان، سراب یک ژنرال: بازشناسی نقش ارتشبد طوفانیان در حاکمیت پهلوی دوم، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۷، اغلب صفحات.

۳. حسین فردوست، ظهور و سقوط سلطنت پهلوی، ج ۱، صص ۲۲۰-۲۱۹.

۴- جیمز ا. بیل، شیر و عقاب، روابط بدفترجام ایران و آمریکا، ترجمه فروزنده برلیان (جهانشاهی)، تهران، نشر فاخته، ۱۳۷۱، صص ۵۷۰-۵۷۱.

۵- صفاءالدین تبرائیان، پیشین، صص ۱۲۰.

۶- همان، صص ۱۲۳ - ۱۱۸ [۱۳۴۵/۰۸/۰۹]

۷. همان، ص ۱۴۳ و ۱۴۵.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۱۸۱۰/شاه-نظام-خریدهای-مامور-طوفانیان/>